

Diakonie & Parochie

Caritas in veritate

Globalisering

Jaargang 23, nummer 4, 2010

je naaste als jezelf

DIAKONIE EN PAROCHIE

Wat is dit voor een tijdschrift?

Prijs van dit
nummer € 5,00
exclusief porto

Onder **DIAKONIE** verstaan we:

- * allerlei manieren waarop
- * groepen christenen (waaronder parochies)
- * zich solidariseren met mensen in nood
- * of werken aan het oplossen van maatschappelijke problemen.

DIAKONIE & PAROCHIE is een tijdschrift dat speciaal naar parochies kijkt. Het wil de lezers ervan helpen parochies te doen uitgroeien tot meer diaconale gemeenschappen.

DIAKONIE & PAROCHIE is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diakonaal Beraad. Het verschijnt vier keer per jaar.

Abonnementsprijs € 14,75 p.j., losse nummers: € 5,00 excl. porto.

Voor abonnementen en bestellingen:

Postbus 13049, 3507 LA Utrecht,

tel: (030) 232 69 09, fax (030) 230 70 99

e-mail: bestel@rkk.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november.

***Kijk voor meer diaconale voorbeelden
en meer diaconale spiritualiteit ook op
www.rkdiaconie.nl***

Aan dit nummer van Diakonie & Parochie werkten mee: John Brohm, Walther Burgering, Hub Crijns, Veyis Gungor, Trinus Hoekstra, Frans Kriksaar, Esther van der Panne (eind-redactie), Guus Timmerman. Productie: Actioma, Tilburg/Rotterdam. Opmaak en print: Drukkerij Groenewoud.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld. Uitgezonderd zijn foto's, gedichten en cartoons.

ISSN 0922-9647 www.actioma.nl

INLEIDING

Thema van dit nummer van Diakonie & Parochie is economie en globalisering. Met dit thema sluit Diakonie & Parochie aan bij 'Caritas in veritate', de encycieliek van paus Benedictus XVI die in de zomer van 2009 verscheen.

Hub Crijns

'Caritas in veritate', encycieliek over de ontwikkeling van de volkeren en de wereldeconomie, was oorspronkelijk bedoeld om de veertigste verjaardag van de encycieliek *Populorum Progressio* van paus Paulus VI te vieren. Met die encycieliek uit 1967 omarmde de Kerk de internationale mensenrechten en er werden Commissies Justitia et Pax opgericht. Eind 2007 werd echter duidelijk dat er een grote internationale financiële crisis op komst was, de kredietcrisis, met grote gevolgen voor de wereldeconomie. Om zich tot deze nieuwe actuele probleemsituatie te verhouden, hebben verschillende auteursgroepen en ten slotte de paus zelf zich nog diepgaand over de tekst van de encycieliek gebogen voordat die in juli 2009 is verschenen. Direct na het verschijnen is wereldwijd de scherpe kritiek van de paus op de uitwassen van het neokapitalistische systeem onderschreven. Als economie alleen maar is gericht op eigenbelang en winst maken, dient die niet meer de mensen, het milieu, de continuïteit en de toekomst van generaties, en gaat op den duur alles ten onder. De uitwassen van een niets ontziend geldsysteem zijn tijdens de kredietcrisis duidelijk naar voren gekomen.

Zes vormen van economie

In zijn boek *In hemelsnaam!* (Kampen 2005) onderscheidt de econoom Arjo Klamer vijf vormen (of deelsystemen) van economie, waar ik een zesde aan toevoeg:

- a. De economie van de *zelfvoorziening*, met het gemeenschappelijk huishouden en gemeenschappelijke gronden. Deze heeft de oudste papieren. Meestal gaat het om een groep mensen die bezit en grond delen en hun productiekracht inzetten voor het eigen gebruik en overleven. Denk aan kloosters of religieuze woon-, werk-, leefgemeenschappen.
- b. De economie van de *wederkerigheid*, met informele wisselwerking tussen mensen waaruit waarde en een prijs voortkomen. Mensen leven in relaties en om die relaties kracht bij te zetten, ontwikkelen ze waarden en prijzen. Ook ontstaan allerlei syste-

men van onderlinge 'verrekening'. Juist parochies hebben een grote traditie in deze vorm van economie opgebouwd.

c. De economie van de *gift*, waarbij mensen 'om niet' diensten aan elkaar bewijzen, goederen of geld geven en waarbij de huidige levende generatie gebruik kan maken van wat vorige generaties hebben opgebouwd. Dit is de economie van werken zonder betaling of inkomen, zoals opvoedwerk, mantelzorg, vrijwilligerswerk. Zonder deze economie lag onze samenleving plat. Parochies hebben aan de vorige generaties veel te danken: gebouwen, diaconale fondsen, kerkelijke tradities, gebeden, gezangen.

d. De economie van de *herverdeling*, waarbij een huishouden, een groep, een bedrijf of de overheid inkomsten heft en daarmee diensten voor algemeen welzijn mogelijk maakt. Denk aan onderwijs, zorg, welzijn, veiligheid, infrastructuur. De bron van deze economie is eerst verkregen via belasting- of contributieheffing en die bron wordt vervolgens herverdeeld. Deze economie zit ook in verenigingen, vakbonden en kerken, bijvoorbeeld via de Aktie Kerkbalans en via collecten en giften.

e. De economie van de *markt*, waarin goederen voor geld worden geruild of arbeid voor inkomen. De economie van de ruil is die van het betaalde werk op de vrije (arbeids)markt, loon in ruil voor arbeid. Plus die van de productie en consumptie van goederen en diensten in ruil voor geld. Parochies leveren religieuze diensten tegen betaling en betalen voor diensten van anderen. De grijze, zwarte en criminele economie is ook aanwezig in alle economische activiteiten van de ruil, maar onttrekt zich aan het formele karakter.

f. De economie van de *beurs*: banken en verzekeringen, waarin geld voor geld geruild wordt met als enige doel meer geld te verwerven. Ook hier doen we allemaal aan mee door middel van onze bank, pensioenen, verzekeringen.

Wereldautoriteit

Interessant is dat Benedictus XVI in zijn encycliek *Caritas in veritate* deze deelsystemen van economie ziet en benoemt. De paus positioneert zich binnen de sociale markteconomie, benadrukt het interrelationale karakter van economie, en is fel tegen de uitwassen van de vrije kapitalistische markteconomie. Hij is een voorstander van het herwaarderen van de economie van de gift en de wederkerigheid, doordat hij de gave benadrukt. De economie van de beurs benadert hij zeer kritisch en verwijzend naar de financiële kredietcrisis stelt hij dat het daar ontbreekt aan voldoende ethische richtlijnen (het is de schuld van de najagers van

eigen belang en eigen gewin, van egoïsme zonder rem). De paus pleit voor een krachtiger rol van overheden, omdat hij afstemming en coördinatie noodzakelijk acht. Hij pleit zelfs voor een 'wereldautoriteit' die de mogelijkheden heeft om regels op te stellen en toe te zien op het naleven daarvan. Zo kan de economie van de beurs gereguleerd worden en worden de andere deelsystemen van economie gericht op het dienen van mensen: "... want de mens is de ontwerper, het centrum en doel van het gehele sociaal-economische leven." (slotzin 25).

Burgers

Paus Benedictus XVI wijst in zijn visie op economie en samenleven drie lagen en 'partijen' aan: de burgermaatschappij of *civil society*, de markt en de staat. Die drie zijn volgens de paus onderling en wederzijds afhankelijk en zullen dan ook op elkaar afgestemd moeten zijn en moeten samenwerken.

Binnen de burgermaatschappij (*civil society*) worden de belangrijke waarden van solidariteit, subsidiariteit, rechtvaardigheid en onbaatzuchtigheid het meest tastbaar en zichtbaar. De paus werkt dat uit in de visie op de gave: De mens in zijn milieu is gegeven vanuit Gods scheppend handelen. Hij (zij) verwerkelijk zich in de relatie met God, met andere mensen, met de schepping en met toekomstige generaties. In de gave komen mensen tot recht en wasdom en daarmee de Ander.

Vanuit dit christelijke relationele mensbeeld en vanuit zijn visie op de gave neemt de paus stelling tegen visies die de mens zien als grondlegger van zichzelf, individueel en eigenstandig. Hij benadrukt sociaal ingekleurde waarden en normen.

Markt

De markt is een economische instelling waar mensen elkaar ontmoeten om goederen en diensten te ruilen. Die markt is volgens Benedictus XVI beperkt, want hij kan niet boven zichzelf uitstijgen, kan goed werken maar kan ook negatieve effecten hebben. Markt behoeft morele sturing. Daarom dient het verkeer van geven en ontvangen tussen mensen te worden geregeld door de rechtvaardig-

digheid. *Caritas in Veritate* benoemt uitdrukkelijk de 'corrigerende rechtvaardigheid' die zich uit in formele afspraken, de 'verdelende rechtvaardigheid' (verdelen van rechten en plichten tussen alle burgers in een samenleving) en de 'sociale rechtvaardigheid' (verdelen op grond van nood en gebrek).

Voorts noemt de paus dat elke economische handeling morele gevolgen heeft: dit geldt voor het verwerven van hulpbronnen, productie, financiering, distributie en consumptie. Het economisch denken binnen de ideologie van de vrije liberale markt op wereldschaal heeft die sociale en ethische dimensie verlaten en is eenzijdig gericht op het maken van geldwinst. Op grond van de christelijke antropologie uit de paus scherpe kritiek en zet hij de sociaal-ethische visie van het economisch handelen uiteen. De hoop op verandering wordt gelegd bij mengvormen tussen burgermaatschappij (*civil society*), markt en overheid, waarbij het zicht op de mensheid en haar toekomst de economie dient te beschaven.

De staat

De derde pijler van de christelijke visie op economie ziet de paus in de staat of overheid. Van oudsher ziet de staat toe op het gemeenschappelijk belang (*common good*) en heeft zorgplicht voor de armen en vreemdelingen. Tegelijk onderkent de paus dat door de toegenomen globalisering van de economie de invloed van de afzonderlijke staten kleiner is geworden. Er is daarom internationale samenwerking nodig, zeker om de excessen van die wereldwijde globalisering te kunnen corrigeren en uitbannen. De kredietcrisis heeft duidelijk gemaakt dat alleen samenwerkende overheden het faillissement van de financiële systemen hebben kunnen voorkomen. Vandaar zijn pleidooi voor een 'wereldautoriteit', waar rond vrede, milieu, migratie, klimaat, financiële markt wereldwijde afspraken gemaakt kunnen worden. Dit pleidooi voor een 'wereldautoriteit' komt voort uit het principe van de subsidiariteit, waarin alle partijen met elkaar samenwerken en waarin het hogere niveau zorgt voor wat het lagere niet kan of laat liggen.

Voorstellen voor een dienstbaarder economie

In de brief doet paus Benedictus XVI voorstellen om de economische crisis te bestrijden en de economie weer een dienstbaar karakter te geven. Zoals:

- Verzet tegen de neiging om bij een slechter economisch tij te kiezen voor het terugdringen van de sociale zekerheid. De paus

ondersteunt het werk van de vakbonden en wijst op 'de rechten van de arbeider' in een wereldeconomie die gekenmerkt wordt door arbeidsmobiliteit.

- Honger moet worden bestreden door te investeren in agrarische infrastructuur, irrigatieprojecten, transport, en in de ontwikkeling en verbreiding van agrarische technologie.
- Blijvende werkgelegenheid voor ieder als een kerndoelstelling van alle economische beleid.
- Met voorrang investeren in de reële economie, bijvoorbeeld door microfinanciering.
- Beschermen van de ecologische gezondheid van de aarde en geen gebruik van de biotechnologie voor genetische manipulatie.
- Ruimhartiger immigratiepolitiek, die de bijdragen van migranten aan de economie erkent, zowel in de gastlanden als in de thuislanden.
- Hervorming van de Verenigde Naties en andere internationale economische en financiële organisaties tot instellingen die werkelijk iets te zeggen hebben en die het subsidiariteitsbeginsel serieus nemen (d.w.z. respect voor de vrijheid van de persoon, families en in de gewone maatschappij). Een echt politiek wereldgezag is dringend noodzakelijk.

*Hub Crijns is directeur van Landelijk Bureau DISK,
e-mail: info@disk-arbeidspastoraat.nl*

Uit ‘Caritas in veritate’

Op dit punt is er een overeenstemming tussen de economische wetenschap en morele evaluatie. De menselijke prijs is immers ook een economische prijs, en economische misstanden eisen altijd ook een menselijke prijs. (32)

De markt is onderworpen aan de principes van de zogenaamde corrigerende rechtvaardigheid, die de betrekkingen van geven en ontvangen tussen gelijkwaardige partners regelt. Maar de sociale leer van de Kerk heeft steeds het belang benadrukt van de verdelende rechtvaardigheid en de sociale rechtvaardigheid voor de markteconomie zelf, niet alleen omdat de markteconomie tot een grotere sociale en politieke context behoort, maar ook op grond van het netwerk van betrekkingen waarbinnen deze opereert. Want als de markt alleen gedomineerd wordt door het principe van de vergelijkbare waarde van de geruilde goederen, is deze niet in staat te zorgen voor de sociale samenhang die toch nodig is om goed te functioneren. Zonder interne handelwijzen, die worden gekenmerkt door solidariteit en wederzijds vertrouwen, kan de markt de eigen economische functie niet volkomen vervullen. Dit vertrouwen is vandaag de dag verloren gegaan en verlies van vertrouwen is een zwaar verlies. (35)

Wil economische hulp oprecht zijn, dan mag er geen sprake zijn van bijbedoelingen. Die hulp moet worden geboden niet alleen met betrokkenheid van de regeringen van de landen in kwestie, maar ook van de plaatselijke bedrijvigheid en de cultuurdragers van de burgermaatschappij, waaronder de plaatselijke kerken. (58)

Wat betekent het woord “waardig” met betrekking tot arbeid? Het betekent arbeid die in iedere samenleving de wezenlijke waardigheid van iedere man en iedere vrouw tot uitdrukking brengt: vrijwillig gekozen arbeid, die de werknemers – mannen en vrouwen – werkelijk laat deelnemen aan de ontwikkeling van hun gemeenschap; werk dat op deze wijze de arbeiders in de gelegenheid stelt zonder enige discriminatie geëerbiedigd te worden; werk dat het mogelijk maakt in de behoeften van het gezin te voorzien en de kinderen naar school te sturen, zonder dat deze zelf gedwongen zijn te werken; werk dat de werknemers in staat stelt zich vrij te organiseren en hun stem te laten horen; werk dat voldoende ruimte laat om de eigen persoonlijke, familiale en geestelijke wortels terug te vinden; werk dat gepensioneerde werknemers verzekert van een waardige levensstandaard. (63)

VOORBEELDEN

“GEHOLPENEN WORDEN LATER VAAK WEER HELPERS”

Parochies zijn op allerlei manieren betrokken bij het herverdelen van meubels, kleding, voedsel. Wie iets over heeft of niet (meer) nodig heeft, geeft het weg; kringloopcentra, voedselbanken en andere projecten geven de spullen door aan mensen die te weinig hebben of verkopen ze aan hen tegen lage prijzen. Een voorbeeld hiervan is het Meubelproject in Almelo

John Brohm

*Vrijwilligers in de loods
van het Meubelproject.*

De Elisaparochie in Almelo zorgt sinds enkele jaren voor het Meubelproject in de stad. Een van de Initiatiefnemers is Henny Poorterman. Naast hem is Pastor Eef van Vilsteren een van de drijvende krachten. Henny: “We hebben een aanhanger aangeschaft voor het vervoer van goederen. Met hulp van de woningstichting Sint Jozef kregen we een nieuwe opslagruimte. Met deze ruime hal zijn wij heel blij, want de vraag naar goede bruikbare goederen groeit nog steeds, evenals het aanbod. Er kwamen meerdere vrijwilligers. De grote opslagruimte is vaak vol maar ook even snel weer leeg: er is veel doorstroming. Anders dan bij de Kringloop is er bij ons geen sprake van betaling. Het gaat alleen om goede spullen. Geholpenen worden later vaak weer helpers.”

Goede sfeer

Eef van Vilsteren: “Langs verschillende kanalen komen aanvragen uiteindelijk binnen bij Hanneke Riesmeijer. Zij maakt een afspraak bij de hal en dan kunnen mensen kijken wat ze nodig hebben. Er zijn nu veertien vaste medewerkers en twee mensen die helpen met sjouwwerk. Een heel stabiel clubje. Er is een goede sfeer. Elke dinsdag om de veertien dagen wordt er gereden naar adressen waar iets op te halen valt. En tussendoor wordt er heel wat heen en weer gesjouwd, vooral om te brengen.”

Henny: “Het werken in het meubelproject is vooral praktisch. De mensen die hier bereikt en geholpen worden komen van de verschillende sociale instellingen uit de stad Almelo en de regio. Het gaat om mensen uit de Exoduskring (ex-gevangenen die hun plaats trachten te hervinden in der samenleving), plotseling gescheiden mensen, vrouwen met kinderen. De voorwaarde tot hulp is dat ze door instanties zijn verwezen.”

Traditie in de parochie

In de parochie komt de problematiek regelmatig aan de orde. Er is een vaste traditie in de parochie ontstaan dat parochianen voedsel als offergave mee nemen naar de kerk voor mensen die nauwelijks voldoende eten hebben. Dat voedsel wordt door mensen opgehaald bij het secretariaat van de parochie en de rest gaat naar de stedelijke actie “Boodschappenmand”. Elk jaar wordt er een vakantieweekend georganiseerd voor mensen die nooit met vakantie kunnen. Er is verder een actieve werkgroep die het gesprek tussen moslimvrouwen en christenvrouwen tot stand brengt.

John Brohm is pastor in de Bonaventuraparochie in Woerden en de Hippolytusparochie in Kamerik, beide onderdeel van de parochiefederatie Pax et Bonum.

Dit is een verkorte versie van de beschrijving van het Meubelproject in ‘Ga en doe evenzo’, brochure van de Ariënsprijs voor Diaconie 2010 (zie pagina 22)

OIKOCREDIT: GELOVEN IN HET KLEINE

Oikocredit bestaat 35 jaar. Deze organisatie, ontstaan vanuit de Wereldraad van Kerken, is vooral bekend vanwege het verstrekken van microkrediet aan arme ondernemers in ontwikkelingslanden.

Oikocredit viert dit jubileum met de campagne 'Geloven in het kleine' die kerken de kans biedt om zich te bezinnen op het omgaan met geld en een andere levensstijl. Onder andere parochies in Amersfoort en Eemland waren enthousiast en deden mee.

Oikocredit zorgt ervoor dat groepen arme, maar ondernemende mensen in ontwikkelingslanden geld kunnen lenen. Veel, voorheen kansarme, mensen hebben met (micro)krediet inmiddels hun eigen onderneming opgezet en hun levensomstandigheden verbeterd.

Frans Krikhaar is al 11 jaar actief als vrijwilliger bij de Werkgroep Utrecht van Oikocredit. Ontwikkelingshulp gaat hem ter harte. "Niet geven, maar lenen – die bedrijfseconomische aanpak, daar ben ik heel enthousiast over. Er blijft niets aan de strijdstok hangen, het is heel direct."

Krikhaar zocht tijdig contact met enkele pastores die diaconie in hun portefeuille hebben. Zij waren zeker bereid om aandacht te besteden aan Oikocredit, als er maar tijd was om voor te bereiden en genoeg ondersteuning bij het organiseren.

Dat bleek geen probleem:

vanuit Oikocredit Nederland was prima materiaal beschikbaar en door de inzet van de vrijwilliger van Oikocredit, pastores en vrijwilligers in de parochies waren voorbereiding en publiciteit (in kerkbladen en op websites) heel geslaagd. Krikhaar: 'Het werkt goed als je samen de liturgie kunt voorbereiden en als Oikocredit vrijwilliger daar ook bij betrokken kunt zijn.'

Themavieringen

Zowel in de Amersfoortse parochie als in die in Eemland vond de aandacht voor Oikocredit plaats in één weekend, tijdens en rondom de vieringen. In totaal werden zo bijna 2.000 mensen be-

reikt! De meeste kerkplekken kozen ervoor iets over Oikocredit te vertellen tijdens de mededelingen en soms bij de voorbeden. In alle kerken lag informatie over Oikocredit en konden mensen zich opgeven voor een uitgebreidere presentatie.

In twee gevallen was sprake van een heuse themaviering. Daar kreeg Oikocredit gedurende de hele viering aandacht: dat begon al met de omslag van het liturgieboekje, waarop mensen een muntje van 5 eurocent vonden – een ‘omgekeerde collecte’ om aan het denken te zetten over wat je met geld kunt doen wat je (tijdelijk) over hebt. Dat ging verder tijdens de overweging, de mededelingen en de voorbeden – en liep uit op levendige gesprekken onder het koffiedrinken na de viering.

Vertrouwen

Guus Timmerman, pastoraal werker in de parochie Onze Lieve Vrouw van Amersfoort, ging voor in een van de themavieringen: “Ik vond het wel spannend omdat we Oikocredit heel veel aandacht gaven tijdens de viering, maar ik heb alleen maar positieve reacties gekregen.

Ik geloof dat geld verschil uitmaakt. Op allerlei manieren spannen we ons in voor armoedebestrijding en duurzaamheid. Bij welke bank je je geld onderbrengt, doet er dan misschien wel meer toe dan al die andere inspanningen. Niet dat mensen meteen grote beslissingen moeten nemen. Maar ik vind aandacht geven aan Oikocredit een mooie manier om parochianen uit te dagen: hoe ga je met geld om? Als je meedoet met Oikocredit raak je verbonden met mensen die geen geld hebben. Je leent geld uit. Daarmee schenk je vertrouwen aan mensen die een goed idee hebben.”

De campagne van Oikocredit loopt nog door. Veel is beschikbaar via de website, zoals: liturgische handreikingen, bezinningsmateriaal ‘Anders omgaan met geld’, suggesties voor kindernevendienst, talenten voor jongeren, act van 1-minuut ‘Geven of lenen?’, presentatie van 5 minuten, preek schets, artikelen voor kerkbladen.

Een actiepakket is te bestellen bij Oikocredit: tel. 030 – 2341069, e-mail pebing@oikocredit.org, internet: www.geloveninhetkleine.nl.

NEDERLANDSE MOSLIMS BETROKKEN BIJ ARMOEDEBESTRIJDING

Het SMHO netwerk (Samenwerkende Moslims Hulp Organisaties) zet zich in voor ontwikkelingssamenwerking vanuit de moslimgemeenschap in Nederland. Dat doet men onder andere met projecten tijdens de vastenmaand Ramadan en het offerfeest, samen met Cordaid.

Naast duurzame armoedebestrijding in ontwikkelingslanden gaat het ook om armoedebestrijding in Nederland.

Veyis Gungor

Het vasten tijdens de maand Ramadan, waarbij de bewustwording over Allah en de Koran centraal staat, is één van de vijf zuilen van de islam. Het vasten, in de zin van niet eten, niet drinken en geen seks tot na zonsondergang, is tijdens deze heilige maand echter niet de enige activiteit van de moslims. Solidariteit, dialoog en hulp aan arme mensen zijn belangrijke activiteiten die in deze maand extra aandacht krijgen, evenals sympathie en empathie voor je medemens.

Volgens de islam moeten moslims zich verantwoordelijk gedragen in de strijd tegen de armoede in de wereld. De zaakat (het jaarlijks doneren van 2,5 % van je vermogen aan de armen) is ook één van de vijf zuilen van de islam. Meestal wordt de zaakat uitgekeerd in de Ramadanmaand. Moslimmigranten in Nederland sturen tijdens de Ramadan geld en goederen naar familie en dorpsbewoners in het land van herkomst. Zo worden jaarlijks vele miljoenen euro's overgemaakt naar diverse ontwikkelingslanden. Deze vorm van hulpverlening betreft echter, hoe goed bedoeld ook, zelden concrete duurzame projecten.

Ramadanactie

Met de Ramadanactie wil het SMHO netwerk Nederlandse moslims betrekken bij ontwikkelingssamenwerking en zo samenwerking bevorderen tussen mensen van verschillende geloofsovertuigingen en de integratie stimuleren. Daarnaast willen we hen motiveren om (een deel van) hun bijdrage die zij voorheen overmaakten naar familieleden en dorpsbewoners te bestemmen voor duurzame armoedebestrijding in ontwikkelingslanden. SMHO netwerk is een geregistreerde organisatie vanuit de moslimgemeenschap in Nederland die zich inzet voor ontwikkelingssamenwerking. Bij dit netwerk zijn ongeveer 36 moslimorga-

nisaties (met minimaal 3.000 directe leden) aangesloten. Met de steun van o.a. Turkse ondernemers uit Nederland zijn de leden van het SMHO netwerk in staat projecten uit te voeren in Afrika, centraal Azië en Oost Europese landen.

Voor de Ramadanactie wordt vooraf een aantal duurzame ontwikkelingsprojecten gekozen. Meestal tijdens de iftar – het gezamenlijk onderbreken van het vasten, na zonsondergang, om te eten – wordt in een moskee of restaurant voorlichting gegeven over de projecten en wordt om een bijdrage gevraagd van de aanwezigen, vooral van de ondernemers. Hierbij worden alle organisaties ingeschakeld die bij SMHO zijn aangesloten, imams (voorgangers) van 140 moskeeën en Turkse ondernemers in Nederland. De organisaties brengen de onder hun achterban ingezamelde gelden in en dit alles wordt aangevuld door Cordaid.

Offerfeest en armoedebestrijding

Een ander project van het SMHO netwerk, in samenwerking met Cordaid, is: offerfeest en armoedebestrijding. Het offerfeest is een culturele en religieuze uiting die de doelgroep activeert om te delen en zo een bijdrage te leveren aan armoedebestrijding in Nederland. Vertegenwoordigers van moskeeën, Turkse organisaties en politici van Turkse afkomst vragen aan de gelovigen om per offerdier minimaal 1 kilo vlees in te leveren bij geselecteerde slagerijen in 20 steden, waarna dit grotendeels wordt verwerkt tot houdbare worsten die vervolgens door de Voedselbank worden uitgedeeld. Een klein deel van het vlees komt terecht in maaltijden van de sociale restaurants Resto VanHarte.

Dit project was een groot succes. In 2009 werd bijna 3400 kilo vlees gedoneerd. De Nederlandse moslims zijn blij dat ze het gevoel van geven en delen in de samenleving waarin ze leven, hebben kunnen ervaren en dat ze verantwoordelijkheid hebben kunnen tonen voor de sociale problemen van Nederland. De autochtone Nederlanders zijn eveneens blij omdat zij, tot hun verrassing, hebben gemerkt dat de islam en de moslims ook met positieve zaken kunnen worden geassocieerd.

Veyis Gungor is betrokken bij SMHO netwerk.

*Voor meer informatie: www.smho.org/dutch.html.
SMHO netwerk, Postbus 58070, 1040 HB Amsterdam,
tel. 020 – 684 57 12.*

BAAN & BEGELEIDING VOOR EX-GEDETINEERDEN

Eind juni 2010 startte in Den Haag een opmerkelijk project. Onder de naam BAKboord worden ex-gedetineerde mannen en vrouwen bemiddeld naar betaald werk. In aanvulling op nazorgactiviteiten van stichting Exodus en het bureau nazorg van de gemeente biedt het project BAKboord ex-gedetineerden een baan en begeleiding binnen het werk aan.

werkbemiddeling voor ex-gedetineerden
GOOIT HET OVER EEN ANDERE HOEG

Al enkele jaren probeert de overheid een sluitende aanpak voor de nazorg van (ex-) gedetineerden vorm te geven. Ook in Den Haag en Zoetermeer en omstreken. Vanuit allerlei instellingen is men hard aan het werk. Maar heel veel wordt

aan ex-gedetineerde mensen zelf overgelaten. En daar gaat het nog wel eens fout. Of, beter gezegd: daar stopt de begeleiding en verliezen ex-gedetineerden het vertrouwen in zichzelf en hun mogelijkheden. De vrijwilligers van BAKboord staan naast ex-gedetineerde mannen en vrouwen met als doel sneller en beter aan betaald werk te komen. En, als dat er eenmaal is, om iemand te begeleiden in alles wat hij of zij in het arbeidsproces en –klimaat tegenkomt. Deze coaching is van belang om het bij een werkgever uit te houden en naar de zin te houden.

Waarde van betaald werk

Betaald werk draagt zonder meer bij aan het welbevinden van mensen. Een ex-gedetineerde met een werkkring weet zich gezien, heeft het gevoel erbij te horen en nuttig te zijn, kan zijn kwaliteiten benutten en ontwikkelen, krijgt een beter zelfbeeld en een structuur in dag- en leefritme. Uiteindelijk valt hij hierdoor minder vaak terug. Projectleider ad interim Walther Burgering, tevens justitiepastor op Scheveningen, kent de beste voornemens van zijn pastoranten: “Iedereen wil aan het werk, maar het zijn er maar weinig die het volhouden. Soms omdat ze hebben verzwegen dat ze een detentieverleden hebben. Soms omdat ze na een tijdje de motivatie verliezen om te blijven werken of omdat ze het idee hebben anders te zijn dan de rest van de werkvloer. Soms, omdat met criminele activiteiten sneller en meer geld te verdienen valt.”

Voor gedetineerde, werkgever en samenleving

Daarom wil BAKboord ex-gedetineerden ondersteunen in het vinden én het behouden van werk. Burgering: "Daar is een ex-gedetineerde mee gediend, een werkgever én de samenleving. Want als een ex-gedetineerde betaald werk heeft, zal deze geen aanspraak maken op sociale voorzieningen. Daarnaast wordt de kans op recidive bij het hebben van zelfstandige inkomsten aanzienlijk kleiner. Hij of zij krijgt meer waardering, wat het zelf-respect verhoogt. En – dat zeg ik altijd tegen werkgevers – je krijgt een zeer gemotiveerde arbeidskracht, die ten volle zijn kans wil grijpen en waarmaken."

Al tijdens detentie leggen BAKboordvrijwilligers contact met gedetineerden, waarna de zoektocht naar een passende werkomgeving wordt begonnen. Ondanks de crisis zijn er werkgevers die de waarde en het belang van het aan het werk helpen van ex-gedetineerden onderkennen. Zij zijn blij met de begeleiding die het eerste half jaar door de BAKboordvrijwilligers wordt geboden.

Vincentiusvereniging

BAKboord is een project van de Vincentiusvereniging Den Haag en wordt mede gedragen door het justitiepastoraat van de penitentiaire inrichtingen van Haaglanden. Voorlopig is BAKboord ook afhankelijk van particuliere, financiële steun.

Het is een vrijwilligersproject, vanuit de overtuiging dat bij hen volharding, vertrouwen en trouw bovenaan staan. Iets dat ex-gedetineerde mensen heel hard nodig hebben.

Mensen die zwaar verslaafd zijn of psychiatrische begeleiding nodig hebben, komen vooralsnog niet in aanmerking voor arbeidsbemiddeling door BAKboord. Ook illegaal in Nederland verblijvende mensen kunnen niet worden bemiddeld. Alle aanvragers tekenen een samenwerkingscontract.

Parochies kunnen BAKboord steunen, bijvoorbeeld door de inzet van vrijwilligers en door financiële hulp.

*Voor meer informatie: tel. 06 - 14.689.747,
e-mail: Bakboord@Vincentiusdenhaag.nl of BAKboord,
Postbus 84158, 2508 AD Den Haag.*

INTERVIEW

Je bent zelf deel van die economie

Trinus Hoekstra (52) is altijd bezig geweest met de verbinding tussen geloof, arbeid en economie. Geen wonder dan ook dat hij, als mede-directeur van landelijk bureau DISK en projectmanager Kerk in Actie Binnenland, programma's uitvoert rond geloof, economie en duurzaamheid. Een gesprek over Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, de Millenniumdoelen en de duurzame kerk.

Hub Crijns

Toen Trinus Hoekstra na zijn theologiestudie predikant werd in Friesland, kwamen allerlei vragen op van mensen, boeren vooral, hoe ze om moesten gaan met arbeid en inkomen in een economie die steeds meer geleid wordt vanuit Europa en zoekt naar een wereldomspannende markt. "Willen bedrijven voortbestaan, willen mensen werk en inkomen houden, dan zijn harde keuzes niet uit te sluiten." Dat bleek ook toen Hoekstra in zijn jaren als arbeidspastor veel bij het bedrijf Enka in Ede kwam, een grootbedrijf dat veel merkte van de economische ontwikkelingen op de wereldmarkt. "Enka maakte op een gegeven ogenblik de keuze om te willen overleven als onderneming en verplaatste gebouwen en machines naar Polen, omdat daar met name de arbeidskosten aanzienlijk lager waren. De mensen van de Ondernemingsraad kwamen toen al doende in een rol terecht van 'burgemeester in oorlogstijd'. Ze dachten mee over het belang van het bedrijf, maar dachten ook vanuit het belang van de collega's wier banen op de tocht stonden. Ze kwamen in een situatie terecht waarin het op het sluiten compromissen aankwam en waarin je het dus nooit voor iedereen goed kan doen. Dat vrat aan een aantal van die mensen." Trinus schreef daar toen ook artikelen over waardoor mensen zich gezien en erkend wisten.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

"Die betrokkenheid, dat meedenken en -doen in de economie vanuit het geloof, kenmerkt landelijk bureau DISK als oecumenisch centrum voor arbeidspastoraat. Op grond van de opgedane ervaringen in het arbeidspastoraat hebben DISK en Kerk in Actie hun inzet rond geloof en economie verbonden met het spoor van

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). In de jaren negentig kenden het arbeidspastoraat en de kerken een traditie om de economie meer van buitenaf te benaderen, met en vanuit hoge idealen. Dat is een meer normerende benadering en die traditie is ook terug te vinden in de geschriften van de kerken. Bij Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen begin je vanuit de praktijk waar je zelf ook in staat en stel je van daaruit vragen. De partners met wie je te maken hebt, worden zichtbaar, de keuzes die gemaakt moeten worden als je als burger, consument, werknemer mee wil doen en als je als bedrijf verantwoorde productie wilt maken en slijten. Het gaat er dus veel minder om te ageren tegen boze krachten, anonieme systemen of ergens aanwezige vijanden, vanaf een hoger moreel niveau. Voor DISK en de Protestantse Kerk in Nederland was dat een grote verandering in de eigen tradities.

Bij Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen besef je dat internationale verbanden en effecten doorwerken in ondernemingen; dat de wereldeconomie, de EU, doorwerken in de sector, het bedrijf, jezelf. Je bent er een onderdeel van. Daarom hebben we onszelf ook onderdeel van dit geheel gemaakt, door lid te worden van het MVO Platform. Samen met een groot aantal Nederlandse non-gouvernementele en maatschappelijke organisaties definieert DISK MVO als een weg naar duurzaamheid die oog heeft voor de balans van drie dimensies: economie, samenleving en eco-systeem. In het jargon van MVO gaat het om de kritische samenhang van de drie P's van Profit (financieel rendement), People (sociaal rendement) en Planet (ecologisch rendement). Alle drie hebben ze hun eigen grenzen. Wanneer die grenzen niet gerespecteerd worden, ontstaat gevaarlijke schade. Wanneer we naar onze economie kijken, moeten we zeggen dat jarenlang de grenzen van Planet en People overschreden zijn. Willen we onze planeet en (wereldwijde) samenleving niet in gevaar brengen, dan moeten deze dimensies met terugwerkende kracht veel meer aandacht krijgen."

Maatschappelijk Betrokken Ondernemen

"In de zoektocht naar de verbetering van MVO zijn we ook allerlei activiteiten van bedrijven tegengekomen die vallen onder Maatschappelijk Betrokken Ondernemen. Dat zijn bedrijven die in hun directe omgeving aan nobele doelen doen. Die kunnen heel sociaal zijn, zoals inzet in de buurt, pc's voor scholen, de inrichting van een voetbalveld. Het Enka bedrijf heeft bijvoorbeeld in Ede een manege ingericht heeft voor kinderen met een

lichamelijke beperking. Daarbij dacht Enka in die tijd niet na over de uitstoot die men de lucht in joeg. Dat kwam later pas aan de orde, toen men zich de gevolgen van de eigen productiewijze ging realiseren.”

Millenniumdoelen, Accra Verklaring en duurzame kerk

“De VN hebben in 2000 een achttal doelen uitgezet die in 2015 behaald dienen te zijn. Die hebben te maken met het verminderen van armoede, kindersterfte, honger, uitbuiting van vrouwen, bevorderen van scholing en gezondheidszorg. Het formuleren van die doelen was tegelijk een aanklacht, dat de verdeling van de economie en zijn opbrengsten niet goed functioneert. In 2002 kwam daar de Accra Verklaring bij van de protestantse kerken in de wereld. Die Accra Verklaring is getoonzet vanuit de Afrikaanse landen en kent een fel protest tegen de gevolgen van de uitbuitende globaliserende economie. Het is een klaroenstoot, een aanklacht.

DISK en de Protestantse Kerk in Nederland hebben die Accra Verklaring opgepakt om ermee aan het werk te gaan. De klaroenstoot is omgezet in een speelbare melodie, waarin het spoor van MVO binnen de eigen context bewandeld kan worden. Hoe kun je het verlangen naar gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping omzetten in een concrete praktijk? In de eerste plaats zijn we mee gaan spelen in het ensemble van het MVO Platform. Daarin hebben we geen dirigerende rol gekozen, maar die van speler en bondgenoot. We hebben als tweede stap gekeken naar ons eigen MVO-gehalte: als DISK en als Kerk in Actie. Dat is het spelen van een melodie die we nog volop aan het oefenen zijn. Als derde stap hebben we instrumenten ontwikkeld rond duurzaamheid. Zowel voor individuele burgers en gelovigen, als voor parochies en gemeenten. Hoe kun je de eigen economie van de kerk bezien vanuit MVO, vanuit de drie genoemde dimensies: sociaal, ecologisch en economisch? Dat heeft geleid tot initiatieven als de duurzaamheidsspecial *Op het Leven*, de duurzaamheidscan, de website duurzame kerk. Tegelijk hebben we samengewerkt met Oikos aan de campagne ‘Geloofwaardige economie’. Een uitwerking van de keuzes die mensen maken rond hun betaalde werk en de bezieling die ze erin stoppen en eruit halen, is te vinden in het boek *Beroep en bezieling* dat recent is gepresenteerd. Het werken aan dit boek krijgt een vervolg in het project ‘Duurzaamheid en Talenten’, waarbij we proberen te bevorderen dat mensen in hun werksituatie een relatie leggen met duurzaamheid. MVO start dan eigenlijk bij de werknemer zelf.”

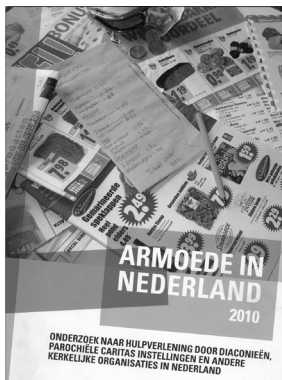
Wat doet de Kerk?

“De Protestantse Kerk in Nederland heeft zich die meer vragende benadering duidelijk eigen willen maken. Wat is de eigen inzet, de eigen werkelijkheid en hoe gaan wij om met mensen, ons milieu, onze toekomstkansen? De Rooms-Katholieke Kerk heeft, met de Paus voorop, een meer normerende benadering volgehouden. Die insteek is ook te vinden in de encycliek Caritas in veritate. Er staan prachtige gedachten in, stevige kritiek, prima voorstellen. Maar je kunt je niet aan de indruk onttrekken dat de Kerk die zaken nog niet zo snel toepast op de eigen kerk, de eigen economie, de eigen omgang met mensen, milieu en toekomst. Zou de Kerk dat wel doen, dan werd het eigen spreken lastiger, maar ook geloofwaardiger. Voor ons is het van belang om door te denken over de eigen behoeftenvoorziening in het kerk-zijn: in welke behoeften willen we voorzien, wat willen we er voor over hebben, welke keuzes maken we, welke grenzen respecteren we? Vanuit dit soort vragen doe je aan economie vanuit je geloven en je verlangen naar een andere, betere wereld.”

MEER WETEN & DOEN

Armoede in Nederland 2010. Onderzoek naar diaconale hulp

De zorg- en beschermingstaak van de overheid schiet tekort. Dat is de meest schrijnende conclusie die blijkt uit het breed kerke-lijke onderzoek Armoede in Nederland 2010. Grote groepen burgers zijn langdurig afhankelijk geworden van diaconale hulp door kerken. Het onderzoek Armoede in Nederland 2010 is een vervolg op vier eerdere onderzoeken. Aan dit nieuwste onderzoek verleenden bijna alle kerkgenootschappen in Nederland hun medewerking. Enkele gegevens:

- De hulpvragen bij kerken zijn sinds 2008 spectaculair gestegen.

Binnen de Protestantse Kerk was dat zelfs een verdubbeling van 7.263 naar 15.852 hulpvragen, bij de Rooms-Katholieke Kerk groeide het aantal hulpaanvragen met ruim 20 %, van 9.809 naar 11.911.

- In totaal gaven kerken vorig jaar € 29.619.546 uit om de situatie van mensen in armoede te verlichten.
- Het zijn vooral alleenstaande ouders (51,8%) en mensen zonder betaald werk (48%) die hulp ontvangen. Andere veel voorkomende groepen zijn ouderen, asielzoekers en mensen met psychische beperkingen. Verder blijkt dat de oorzaken van armoede vooral voortkomen uit schuldenproblematiek, door langdurig moeten rondkomen van een laag inkomen en door onbekendheid met regelgeving en de bureaucratie.
- Het onderzoek is uitgebreid met drie kwalitatieve verkenningen. Vijftien plattelandskerken, elf migrantenkerken en acht moskeeën zijn bevraagd om te achterhalen hoe de diaconale hulpverlening in deze netwerken wordt georganiseerd.

‘Armoede in Nederland 2010’ is voor 5 euro te bestellen bij info@armekant-eva.nl (073-6121939). Meer informatie vindt u op www.armekant-eva.nl. Het kwantitatief onderzoek, de drie kwalitatieve verkenningen en de tabellen, het persbericht en de teksten van de presentatie op 4 november zijn te downloaden op: www.kerkinactie.nl/armoedeonderzoek.

Ga en doe evenzo

Het fotoproject De Ongeziene gezien in Apeldoorn heeft de Ariëns Prijs voor Diaconie 2010 gewonnen. In totaal waren er 29 diaconale projecten genomineerd voor de prijs van 1.000 euro en een kunstwerk. Het fotoproject De Ongeziene gezien bestaat uit een fototentoonstelling van mensen 'waar je zo aan voorbij loopt', zoals dak- en thuislozen.

De Ariëns Prijs is bedoeld voor een diaconaal project of activiteit, gericht op zorg en barmhartigheid, gerechtigheid; verzoening en vergeving. De prijs wordt om de drie jaar uitgereikt. In 2004 voor het eerst, door kardinaal Ad Simonis. De prijs is vernoemd naar de priester Alfons Ariëns, die in de eerste helft van de vorige eeuw in het aartsbisdom een grote betrokkenheid toonde bij de in armoede verkerende arbeidersgezinnen in Twente. Hij richtte onder andere een arbeidersbond op.

De 29 voorgedragen projecten zijn elk geportretteerd in het boekje 'Ga en doe evenzo'. Het is te downloaden van www.dkci-utrecht.nl of tegen verzendkosten te bestellen bij dkci@artsbisdom.nl of tel. 030-6982570.

Schuldhulpmaatje: hulp bij schulden

Op 18 november 2010 is een groep vrijwilligers in Lelystad begonnen met een cursus van drie dagen, om zich voor te bereiden op hun taak als 'schuldhulpmaatje'. Zij gaan mensen met (beginnende) schulden ondersteunen bij schuldpreventie en schuldhulp en nazorg verlenen na schuldsanering. In Nederland kunnen ruim één miljoen Nederlanders maandelijks niet rondkomen met hun inkomen.

Het is de bedoeling dat in het komende jaar in 25 Nederlandse gemeenten 600 SchuldHulpMaatjes actief zijn. Er wordt een landelijke helpdesk, een vraagbaak en een website opgezet.

Het project is een coproductie van Kerk in Actie, het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, SKIN (de migrantenkerken), de Evangelische Alliantie en de Protestants Christelijke Ouderen Bond (PCOB). Ook zal het Leger des Heils op projectbasis meewerken.

Voor meer informatie: www.schuldhulpmaatje.nl.

Armoede en recht doen

De werkgroep Arme Kant van Nederland/Eva en Kerk in Actie hebben een nieuwe handreiking uitgebracht met voorbeelden rond helpen onder protest. *Armoede en recht doen* biedt een brede waaier van bestaande initiatieven waarin ‘meer dan helpen alleen’ een rol speelt. Het is daarmee een bron van ideeën en inspiratie voor groepen die ook een goede koppeling tussen barmhartigheid en gerechtigheid willen maken.

Vier vormen van plaatselijke diaconale initiatieven die ‘helpen onder protest’ worden beschreven:

- Het versterken van armen bij het verkrijgen van hun rechten.
- Het stimuleren in kerk en samenleving van bewustwording en erkenning van armoede.
- Het signaleren en aankaarten van knelpunten bij lokale en regionale bestuurders en uitvoerders.
- Het aanspreken van de landelijke politiek op het armoede- en inkomensbeleid.

Toegevoegd is een handreiking hoe je hiermee zelf aan de slag kunt gaan in je eigen burgerlijke gemeente. Vooraf twee inleidingen over bijbelse motieven voor helpen onder protest en over de relatie tussen mensenrechten en armoedebestrijding.

‘Armoede en recht doen - helpen onder protest in de praktijk’, Arme Kant van Nederland/ EVA en Kerk in Actie, 156 p., ISBN/EAN 978-90-75684-20-9, prijs € 7,50. Bestellen: info@armekant-eva.nl. U kunt ook meer lezen over het boek en de presentatie op www.armekant-eva.nl. Er is ook een gratis katern verschenen rond ‘Armoede en recht doen’, dat te gebruiken is als een korte handreiking.

WEBTIPS

<http://mvopplatform.nl>

www.stichtingoiikos.nl

www.geloofwaardige-economie.nl

www.disk-arbeidspastoraat.nl

www.geloofenbedrijf.nl: website van de jonge bedrijfskundige Gerbert Hengelaar rond de relatie tussen geloof en bedrijfsleven

www.duurzaamnieuws.nl: nieuws over duurzame initiatieven, ook over Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Zet nu de deur maar open

**Zet nu de deur maar open,
't is tijd om weer te hopen,
't is kindertijd voor groten
om alles nieuw te zien;
voor oud en opgeschoten
een nieuw begin misschien.
Jezus, droom en wens
van de nieuwe mens!**

**Laat nu dit kind ons leiden
en ons de weg bereiden
naar ooit een land met allen,
waar niet meer wordt gedood,
waar alle wapens vallen,
zich voegen bij het schroot.
Jezus, droom en wens
van de nieuwe mens!**

**Dat kleinen en geringen
ons uit de voegen zingen,
uit onze zekerheden
van geld en goed en macht.
Zij zijn het kind dat heden
ons aanziet in de nacht.
Jezus, droom en wens
van de nieuwe mens!**

**Gaat allen heen in vrede,
maar niet naar het verleden.
Het kind, vannacht geboren,
wil ons de toekomst in
waar onrecht wordt bezworen,
zo komt zijn Geest erin.
Jezus, droom en wens
van de nieuwe mens!**

Jan van Opbergen